

Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Fevralın 15-də Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində baş tutan Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan arasındakı canlı debat Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin bir daha əsl reallıqlarla tanış olmasına gətirib çıxardı.

Burada bir mühüm məqam o oldu ki, debat fonunda Qarabağ məsələsi ilk dəfə olaraq beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə müzakirə predmetinə çevrildi.

Artıq yenə dünya miqyasında, o cümlədən Ermənistanında açıq qəbul edilir ki, Azərbaycan prezidenti erməni baş nazirə beynəlxalq auditoriya qarşısında tarix və siyasət dərsi verdi. Ermənistanın baş naziri isə bunun əvəzində tarixi faktları qəsdən təhrif etməklə vəziyyətdən çıxmağa çalışsa da, faktiki olaraq özünü bir neçə dəfə gülünc vəziyyətə saldı. Halbuki, prezident İlham Əliyev bu debat vasitəsilə canlı yayımda dünyanın gözü qarşısında Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı konkret faktları və hazırkı vəziyyəti dünyanın diqqətinə çatdırdı. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Paşinyana verilən dərs Ermənistanın özündə də açıq etiraf olunur. Məsələn, erməni politoloq Haçik Hambaryan bu xüsusda bildirir: "Paşinyanın bir çox məsələlərlə bağlı məlumatsızlığı Ermənistan və Qarabağın gələcəyini təhdid edir. Fevralın 15-də Münhendə baş tutmuş Paşinyan-Əliyev debati bir çoxlarını sevindirdi, bir çoxları üçün isə məyusluq və qorxu yaratdı. Əsasən hökumətyönlü və ya Qarabağ münaqişəsindən xəbərsiz olan insanlar fərqli və müxtəlif münasibətlərə sahibdirlər. Ermənistan müdafiə nazirinin sabiq müavini Artak Zakaryan da eyni mövqedən çıxış edir: "Qarabağ məsələsində Paşinyandan nə zamansa müsbət irəliləyiş, yaxud həllər gözləməmişəm və bu barədə danışmışam. Münhendə baş verənlər mümkün olan bütün ümidləri sarsıtdı. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev danışıqlar prosesində mərhələli həll yolu barədə danışdı. Yeni müəyyən ərazilərin qaytarılması, qaçqın və köçkünlərin geri dönməsi, münasibətlərin normalaşdırılması, daha sonra Azərbaycanın daxilində birgə yaşayış. Paşinyan Əliyevin bu tezislərinə tam cavab vermədi, birtəhər Düşənbə görüşü, Qarabağın

təhlükəsizliyi və münaqişənin tarixi haqqında danışdı. Həminin gülüşünə səbəb olan "mikro, mini inqilablar" barədə uzun danışmağın, özünü tərifləməyin mənası nə idi? Ermənistan bundan nə qazanır? Paşinyan o qədər sadələşdirdi ki, təqdir olunacağına və ya Ermənistan üçün qalib mövqə əldə etməyə ümid edir.

Aparıcının Ermənistanın beynəlxalq ictimaiyyətdən nə gözləməsinə dair sualına cavabında isə Paşinyan qeyd etdi ki, beynəlxalq birlik münaqişənin hərbi yolla həll olunma bilməyəcəyini bəyan etməlidir. Bu, min dəfə və bizim gözləntilərimiz olmadan edildi. Bunun əvəzində isə İlham Əliyev qeyd etdi ki, beynəlxalq birlik Ermənistanı qoşunlarını işğal etmiş Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması üçün təzyiq göstərməlidir". O əlavə etdi ki, Azərbaycan prezidenti ermənilərə öz müqəddəratını təyin etmək üçün başqa bir yer tapmağı tövsiyə edərkən, Paşinyan niyə yenidən böyük Tıqran dövrünə qayıdır və iştirakçıların gülüşünə səbəb olur: "Keçmiş xatirələri və tarixlə mübahisənin mənası nədir? Qorxaq, müdafiə olunmağa çalışan və xəcalet yaranan bir rəhbər beynəlxalq müzakirələrdə danışmaq hüququna malik deyil. Eyni hal qapalı görüşlərdə də baş verirmi? Münhen debatının təhlükəsizlik baxımından dünyaya nə verdiyini bilmirəm, amma ölkəmizin hərbi-siyasi təhlükəsizliyi baxımından ciddi nəticələr çıxarılmalıdır. Uzun müddət azərbaycanlılar "işğal olunmuş ərazilər" ifadəsini hətta ictimai təşkilatların sənədlərində də daxil edib bilmirdilər, amma indi bunu ən yüksək səviyyədə bəyan edirlər, biz tərəfdən isə cavab yoxdur. Əliyev bir daha qeyd etdi ki, danışıqlar prosesində məsələni mərhələli həllə doğru aparırlar. Yeni bəzi əraziləri geri qaytarılması, qaçqın və məcburi köçkünlərin yenidən məskunlaşdırılması, münasibətlərin normalaşdırılması, daha sonra Azərbaycanın tərkibində milli azlıq kimi xoşbəxt, qayğısız həyat və sair. Paşinyan Düşənbədə Qarabağın təhlükəsizliyi

"Münhendə baş verənlər bütün ümidləri sarsıtdı" - Ermənistanda ictimai rəy...

və konfliktin tarixindən qorxaraq Əliyevin bu müşahidəsinə tam cavab vermədi".

Daşnaksütun partiyasının üzvü Lilit Qalstyan isə bildirir: "Diplomatiya, ictimai danışıq çox danışmağı-boşboğazlığı sevmir, xüsusilə də malik olmadığın bir dillə. Paşinyan da naşı bir diplomat olduğunu Münhendə Əliyevin qarşısında göstərdi. Paşinyan əvvəlcə öz səhvlərini görmək, sonra düzəltmək qabiliyyətinə sahibdirmi? Bəs səhvlər çox və düzəlməzdirsə? Paşinyanın səhvləri çox olsa da, o bunları düzəldə bilmir". Erməni publisist Vahan İxçanyan isə qeyd etdi ki, Paşinyan Ermənistanda yalan danışmağı səlis bacarır, Əliyev qarşısında isə həqiqəti hiçqanaraq da söyləyə bilmir: "Paşinyanın niyə hər zaman yalan danışdığı məlumdur, çünki həqiqəti bilmir".

Erməni yazıçısı Anna Turcotte isə Paşinyanın Münhen təhlükəsizlik konfransı çərçivəsində İlham Əliyevin qarşısında gülünc vəziyyətə düşməsinə baş nazirin kütlüyü ilə izah etdi. Erməni yazıçısı vurğulayır ki, məhz Paşinyanın tarixdən xəbərsiz olması, siyasi diskussiyaya lazımcına hazırlaşma bilməməsi onu, onun təmsalında isə bütün Ermənistanın gülünc vəziyyətdə qoyub. Paşinyanın Azərbaycan prezidentinə bütün parametrlərdə uduzduğunu bildiren Turcotte Ermənistan baş naziri haqqında "ayıb olsun" ifadəsini işlədi. Beynəlxalq münasibətlər sahəsində ekspert, Corcaun İnstitutunun professoru Brenda Şaffer də Paşinyanın aciz duruma düşdüyünü vurğulayır. O burada bir fakta diqqət yetirir: "Nikol Paşinyan, siz

Münhen Təhlükəsizlik Konfransında Dağlıq Qarabağın Ermənistandan ayrı hüquqi subyekt olduğunu bəyan etməsiniz. O zaman niyə sizin öz oğlunuz Dağlıq Qarabağda xidmət edir?". Brend Şaffer Münhendə Ermənistanın işğal siyasətinin mahiyyətinin tam ifşa olduğunu xüsusi qabardır. Rusiya Federasiyasının İctimai Palatasının üzvü Sergey Markov da bildirir ki, Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin böyük diplomatik istedadı Paşinyanın gülcünc duruma düşməsi ilə nəticələndi: "Əlbəttə, Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin böyük diplomatik istedadını, dünya liderləri ilə ünsiyyət təcrübəsini nəzərə alanda, onun Nikol Paşinyan üzərində qələbə qazanması təəccüblü deyil. Üstəlik, həqiqət Azərbaycan prezidentinin yanındadır. Çünki hamı bilir ki, Dağlıq Qarabağ və ətrafındakı ərazilər işğal olunub, orada etnik təmizləmə aparılıb. Tarixə ekskursiyalar barəsində isə onu deyib bilirik ki, Nikol Paşinyanın Böyük Tıqranla əlaqəli açıqlaması, yəqin ki, kiçik millətin bir növ yeniyetməlik kompleksinin irrasional şüurunun təzahürüdür".

Ekspertin fikrincə, dünya üçün bir daha aydın oldu ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması region üçün mütətləq vacibdir: "Əsas ziddiyyət bundan ibarətdir ki, indi fərqli güc nisbəti mövcuddur. Azərbaycan 30 il əvvəl olduğu kimi deyil. Əlbəttə ki, Bakı Qarabağın və ətraf rayonların qaytarılmasını tələb edəcək. "DQR", Azərbaycanın işğal olunmuş digər rayonları kimi, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınmayıb. Onlar Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi-

dir. Məhz Azərbaycan dinc və ya hərbi yolla onları qaytarmaq hüququna malikdir. Dağlıq Qarabağda və ətraf ərazilərdə kütləvi etnik təmizləmə aparıldığı, azərbaycanlıların qovulduğu açıq-aydın görünür. Deməli, Qarabağın "müstəqilliyini" tanımaqdan söhbət belə gədməz. Etnik təmizləmənin nəticələri tanınmaz. Təəssüflə etiraf etməliyəm ki, yenidən hərbi əməliyyatlar təhlükəsi artır, bunu əvvəllər də demişdim. Azərbaycan isə Ermənistan Silahlı Qüvvələrindən xeyli üstün olan orduya sahibdir. Bundan əlavə, Azərbaycanın güclü iqtisadiyyatı digər ölkələrə rəsmi Bakının haqlı olduğunu göstərir". Ekspert xatırladır ki, dinc yolla nizamlama planı var: "Bəli, "Kazan düsturu" hazırlanmışdı. Bu, irəliyə doğru bir addımdır. Bunun mahiyyəti Ermənistanın Dağlıq Qarabağ ətrafındakı işğal etdiyi əraziləri Azərbaycana qaytarmasıdır. Buna cavab olaraq, Azərbaycan Ermənistanın iqtisadi blokadasını ləğv edib bu ölkə ilə Qarabağ bölgəsi arasında əlaqə qurmaq üçün dəhliz qoyur. Bundan sonra sülhməramlıların daxil olması, Qarabağın müvəqqəti statusunun müəyyən edilməsi məsələlərinin müzakirəsi gəlir. Bu, münaqişənin güc yolla həlli variantından qaçmağa kömək edəcək. "Kazan düsturu" masadadır və həyata keçməlidir. Ancaq təəssüf ki, Nikol Paşinyan qorxur. Buna görə də o, bu kompromisi Qarabağın erməni icması ilə "bölmək" istəyir. Bu mənada, Nikol Paşinyanın Münhendəki çıxışı Qarabağın erməni icmasına etdiyi müraciət kimi də qiymətləndirilməlidir". Amerikalı polito-

loq, beynəlxalq münasibətlər sahəsində ekspert Piter Teys isə Münhen debati barədə bildirir: "Azərbaycanın mövqeyi gələcəkdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində üstün olacaq, Bakının fəal diplomatiyası həmişə uğurlu olub.

Qeyd edim ki, çıxışı zamanı prezident İlham Əliyev Avropa təhlükəsizliyi üçün önəmli olan Azərbaycanın tam ərazi suverenliyinin vacibliyini vurğuladı. Hesab edirəm ki, Azərbaycan prezidenti bu vəziyyətdə uzaqgörən lider, Almaniya və Avropa ilə iqtisadi və təhlükəsizlik əməkdaşlığının daimi tərəfdarı kimi çıxış etdi". Müzakirələr zamanı Ermənistan baş nazirinin mövqeyi barədə danışan Teys Paşinyanın çətin və zəif lider kimi göründüyünü, əməli ilə sözlərinin üst-üstə düşmədiyini qeyd etdi: "Paşinyan Dağlıq Qarabağdakı mövcud status-kvonu qorumağa çalışan sovet memurudur. Rəsmi İrəvanın siyasətindəki yüksək korrupsiyalılaşma bölgədəki silahlı qarşıdurmanı uzadı və erməni xalqını ifrat yoxsulluqdan əziyyət çəkməyə məcbur edir". Bütün bunlar bir daha təsdiq edir ki, Paşinyanın tarixi məlumatların təhrifi ilə "zəngin" olan iddialarına qarşı əsaslı faktlar gətirməklə prezident İlham Əliyev onu Münhendə çətin vəziyyətə salıb. Bu zərbədən isə Paşinyanın yaxın müddətdə özünə gələ biləcəyini inandırıcı görmür.

Tahir TAĞIYEV

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.